

SOLENIDADE SANTÍSSIMA TRONDADE – TINAN B

Tema

Solenidade ne’ebé ohin ita selebra la’ós konvite ida atu desifra mistériu ne’ebé subar iha “Maromak ida iha ema na’in tolu”; maibé konvite atu kontempla Maromak ne’ebé domin, katak família, ne’ebé komunidade no hakiak ema sira atu halo sira komunga iha mistériu domin nian ida-ne’e.

Iha *leitura dahuluk*, Jahwéh revela an nu’udar Maromak relasaun nian, ho empeñu atu estabelese komuñaun no familiaridade no nia Povu. Nia mak Maromak ida ne’ebé mai hasoru ema sira, ko’alia ba sira, hatudu dalan seguru ba liberdade no moris nian ba sira, nafatin atentu ba ema sira nia problema sira, intervein iha mundu atu liberta ita husi buat hotu ne’ebé oprime ita no atu oferece perspetiva sira moris nakonu no lialoos nian.

Leitura daruak konfirma mensajen ida dahuluk nian: Maromak iha ne’ebé ita fier bá la’ós Maromak ida dook no labele asesu bá, ne’ebé demite husi nia papél Kriadór nian no asiste ho indiferensa no impasibilidade ema sira nia drama sira; maibé nia Maromak ida ne’ebé akompaña ho paixaun umanidade nia dalan no la deziste atu oferece moris nakonu no definitivu ba ema sira.

Iha *Evanjellu*, Jezús hatudu katak atu sai nia dixípulu presiza aseita ninia konvite atu kesi an ho komunidade Aman, Oan no Espíritu Santu nian. Jezús nia dixípulu sira simu enviu atu fó sasin ba ninia proposta moris nian iha mundu nia leet no simu mandatu atu apresenta, ba mane no fetu hotu, lahó esesaun, Maromak nia konvite atu integra iha komunidade trinitária.

LEITURA I - Deut 4,32-34.39-40

Livru Deuteronomio nian mak “livru Lei nian” eh “livru Aliansa nian” ne’ebé deskobre iha Templa Jerusalém iha tinan da-18 Josias nia ukun nian (622 mK) (kf. 2 Re 22). Iha livru ne’e, teólogo deuteronomista – oriigináriu Norte (Israel) nian maibé, subar an iha Sul (Judá) depoizde liurai sira norte lakon funu hasoru Assíria – apresenta dadu fundamental sira-nia teojia nian: iha Maromak ida de’it, ne’ebé Povu tomak tenke adora iha fatin ida mesak kultu nian (Jerusalém); Maromak ne’e hadomi no hili Israel no halo ho nia aliansa rohan-laek ida; no Maromak nia Povu tenkésér Povu ida mesak, Jahwéh nia propriedade pesoál (tanba ne’e, la iha liu sentidu kestaun istórika hotu ne’ebé lori Maromak nia Povu ba divizaun política no relijioza, liutiha liurai Salomão nia mate). Finalidade fundamental katekista deuteronomista sira nian mak lori Maromak nia Povu ba kompromisu firme no ezziente ho Maromak nia Lei, haklaken iha Sinai. Konvite firme ba Maromak nia Povu atu hakohak Aliansa ho Jahwéh no moris iha fidelidade ba kompromisu sira assume ona.

Livru (pontudevista literáriu) apresenta diskursu tolu Moisés nian, hato’o iha rai-tetuk Moab nian. Sente katak nia mate besik daudaun, Moisés husik ba Povu buat ruma hanesan “testamento espirituál”: nia fó hanoin ba ebreu sira kompromisu sira ho Maromak no konvida sira atu hafoun aliansa ho Jahwéh.

Testu ohin nian halo parte ba Moisés nia diskursu dahuluk (kf. Dt 1,6-4,43). Iha parte dahuluk diskursu nian (kf. Dt 1,6-3,29), iha estilu narrativu, autór deuteronomista tau iha Moisés nia ibun rezumu istória Povu nian, husi estadia iha Horeb/Sinai, hodi la’o ba foho Pisga, iha Transjordânia; iha parte ikus diskursu ne’e nian (kf. Dt 4,1-43), autór apresenta, iha estilu

ezortativu, rezumu ki'ik Aliansa nian no ninia ezijénsia sira. Ba Maromak nia asaun durante sira-nia dalan iha rai-fuik, husi Povu nia parte nia resposta mak kompromisu ho maromak.

Kapítulu 4 Livru Deuteronomio nian mak testu ida hakerek, iha faze finál Povu nia Ezíliu iha Babilónia. Iha ema nia rai, hela iha kultura oinseluk nia leet, labele hatudu no selebra fiar ba Jahwéh, hakfodak ho kultu babilóniku nia furak, Povu bíbliku iha risku atu troka Jahwéh ho maromak sira Babilónia nian. Iha kontestu ida-ne'e mak teólogo sira eskola deuteronomista konvida Povu atu hateke ba sira-nia istória, atu deskobre hikas iha nia Jahwéh nia prezensa salvadora no kompremete an fila fali ho Maromak no ho Aliansa.

MENSAJEN

Autór deuteronomista hahú ho konvite ba Israel atu kontempla istória “husi loron Maromak hakiak ema iha rai”. Rezultadu kontemplasaun nia mak konstataсаun kona-ba Jahwéh nia empeñu kontínuu atu ofereše ba nia Povu moris no salvasaun.

Istória relasaun entre Maromak no Israel mak istória estraordinária relasaun nian, iha-ne'ebé hatudu domin ne'ebé Maromak iha atu estabelese komuñaun no familiaridade ho nia Povu. Jahwéh hili Israel entre povu hotu rai nian, mai hasoru nia, ko'alia ba nia fuan no realiza jestu sira atu lori Povu ba moris. Ho maneira oioin, Maromak halo sira rona Ninja lian, hatudu dalan sira, lori nia Povu husi moris-atan ba liberdade.

Oinsá mak Israel tenke situa an iha Maromak ne'e nia oin? Oinsá Povu ne'e tenke hatán ba Maromak nia apelu sira?

Iha perspetiva teólogo deuteronomista nian, Israel tenke, uluknanai, rekoñese katak “Na'i de'it mak Maromak, Laiha tan seluk”. Husi Nia mak mai moris, salvasaun, ksolok, liberdade. Nune'e Povu lalika tau nia esperansa no realizasaun iha maromak seluk, iha proposta iluzória no lohidór seluk. Israel tenke, iha fatin daruak, kumpre lei no ukun-fuan sira Maromak nian, basá sira mak dalan seguru ba ksolok.

“Dalan” ne'ebé hatudu ba fiar-na'in Israel nian (no fiar-na'in tempu no fatin hotu nian) mak dalan ida, la'ós atan nian, maibé, dalan ksolok nian. Maromak la mete iha ema nia moris atu halo nia sai dependente, maibé atu liberta no lori sira ba moris loos, ba ksolok nakonu.

LEITURA 11- Romanos 8,14-17

Surat ba sarani sira Roma nian mak testu hakmatek no tasak ida, ne'ebé Paulo hakerek iha tinan sira 57/58 nune'e no iha-ne'ebé apóstolu apresenta síntese ninia mensajen no pregasaun nian. Pretestu ba surat mak ni aprojetu atu liu ba Roma, iha nia dalan ba España (kf. Rom 16,23-24): Paulo sente katak nia remata nia misaun iha loro-sa'e/oriente no hakarak haklaken Jezús nia Evanjellu iha osidente/loromonu.

Ida-ne'e pretestu de'it, atu Paulo bele hakerek ba Roma nia oan sira hodi espojn ninia ideia kona-ba salvasaun. Iha comunidade sarani Roma nian – hanesan iha comunidade sarani hotu tempu ne'ebá nian – mosu diverjénsia entre sarani mai husi judaízmu no sarani mai husi paganizmu kona-ba dalan sarani nian. Ba judeu-sarani sira, salvasaun depende, aleinde fiar iha Kristu, ba prática Lei Moisés nian; ba paganu-sarani, adezaun ba Kristu natón ona. Ba sira mak Paulo apresenta esensiál mensajen sarani nian. Apóstolu ne'e insiste, liuliu iha faktu katak, salvasaun la'ós ema nia konkista eh ema nia méritu, maibé don ida domin nian husi Maromak. Loloos, ema hotu moris iha salan laran, basá salan mak realidade universál ida (kf. Rom 1,18-3,20); maibé Maromak, iha nia laran-di'ak, “justifika” ema hotu no salva (kf. Rom 3,1-5,11); no salvasaun ne'e Maromak ofereše ba ema liuhusi Jezús Kristu; ema presiza de'it adere ba proposta salvasaun ne'e, iha fiar (kf. Rom 5,12-8,39).

Testu ne'ebé ohin propoin mai ita halo parte kapítulu iha-ne'ebé Paulo reflete kona-ba moris foun ne'ebé Maromak ofereše ba batizadu no Paulo hanaran “moris iha Espíritu”. Paulo nia

pensamentu teolójiku atinje, iha kapítulu ne'e, pontu aas ida, basá tema paulinu bobbot sira (projeto salvasaun Maromak nian ba ema sira; Kristu nia asaun libertadora, liuhusi nia moris doasaun nian, mate no moris-hi'as nian; moris foun ne'ebé halo fiar-na'in sira sai Ema Foun no sai Maromak nia oan sira) hasoru malu iha ne'e.

Paulo buka ho forma espesiál, hatudu katak sarani sira, livre husi Lei, salan no mate tanba Jezús Kristu, oras-ne'e husik sira moris tuan "isin" nian (moris iha opozisaun ba Maromak, iha vida egoízmu, de auto-sufisiénsia nian, foti an nian, taka an nian) atu moris iha vida foun Espíritu nian (moris iha relasaun ho Maromak, rona ninia proposta no sujetaun sira, iha obediénsia ba Maromak no iha doasaun moris rasik ba maun-alin sira).

MENSAJEN

Fiar-na'in ne'ebé simu Maromak nia proposta salvasaun nian hato'o liuhusi Jezús, nia moris "iha Espíritu". Aseita proposta moris nian katak aseita vida relasaun no komuñaun ho Maromak. Iha relasaun ne'e, fiar-na'in nia moris hetan ai-han husi Maromak nia moris.

Ema sira ne'ebé aseita atu simu Maromak nia moris no moris "iha Espíritu" sira "Maromak oan".

Maromak mak Aman ba sira ne'ebé Nia kontinua hakiak no haraik moris ba sira. Husi ne'e fiar-na'in sira integra an iha "Maromak nia família". Sira la'ós atan ne'ebé moris ho ta'uk ba patraun ne'ebé laran-moras no ezipente (hanesan Lei Moisés nian); maibé sira "oan" doben sira, ne'ebé Maromak hadomi ho domin rohan-laek. Hodi dirije ba Maromak, fiar-na'in sira bele uza, liafuan "abba" ("papá", espresaun familiár) – espresaun intimidade filiál, ne'ebé define relasaun ida marka ho domin, ho familiaridade, ho konfiansa, ho ternura.

Kondisaun "oan" nian halo sarani sira hanesan ho Kristu. Sira simu liman-rohan Maromak nia no hetan liman-rohan hamutuk ho Kristu. Sá loos liman-rohan ne'e? Moris nakonu no definitivu, ne'ebé Maromak oferese ba sira ne'ebé aseita Kristu nia proposta no la'o ho Nia iha dalan domin nian, dasaun nian, saran an nian.

Ita-nia Maromak, tuir Paulo nia katekeze mak Maromak relasaun nian, prontu atu hasoru ema sira, oferese moris ba sira, integra sira iha ninia família, hadomi sira ho Aman nia domin, halo sira sai erdeiru moris nakonu no definitivu.

EVANJELLU - Mt 28,16-20

Testu situa ita iha Galileia, liutiha Jezús nia moris-hi'as (kf. Mt 28,1-15). Tuir Mateus, Jezús, molok ema kaer nia, marka enkontru ida nia dixípulu sira iha Galileia (kf. Mt 26,32); iha dadeer Pásqua nian, anju sira mosu ba feto sira iha rate (kf. Mt 28,7) no Jezús rasik, moris no moris-hi's (kf. Mt 28,10), hafoun konvite atu dixípulu sira dirije ba Galileia, atu hasoru Na'i.

Galileia mak rejiaun próspera no iha populasaun barak, rai isin no kuda di'ak. Ninia situasaun jeográfika halo rejiaun ne'e pontu enkontru nian ba povu barak; tanba ne'e, número importante boot pagaun sira nian halo ba ninia populasaun. Tanba moris hamutuk entre povu judeu no jentiu sira halo atu judeu sira moris relijaun iha maneira diferente husi judeu sira Jerusalém nian no Judeia nian: presenza loroloron pagaun sira nian lori atu galileu sira hakmaan uitoan regra sira, liuliu sira refere ba hamoos an nian. Ida-ne'e mak halo judeu sira Jerusalém nian despreza judeu sira Galileia nian no konsidera katak husi Galileia "labele mai buat di'ak ida".

Maski nune'e, Jezús moris iha Galileia kuaze nia moris tomak. Iha Galileia mós mak nia hahú haklaken Evanjellu "Reinu" nian no hahú halibur grupu ida dixípulu sira-nian (kf. Mt 4,12-22). Ba Mateus, faktu ne'e sujere katak anúnsiu libertadór Jezús nian soi dimensaun universál ida: nia destina ba judeu no pagaun sira.

Mateus situa enkontru finál entre Jezús moris-hi'as ho nia dixípulu sira, iha “foho ne’ebé Jezús sei hatudu ba sira”. Ne’e foho ida iha Galileia ne’ebé ita labele identifika jeografikamente, maibé karik Mateus liga ho foho tentasaun nian (kf. Mt 4,8) no foho transfigurasaun nian (kf. Mt 17,1). “Foho” iha Testamentu tuan nian, mak fatin Maromak hatudu An ba ema sira.

MENSAJEN

Testu enkontru finál nian entre Jezús no dixípulu sira fahe ba parte rua.

Iha parte dahuluk (vers. 16-18), haktuir enkontru ne’e. Jezús hatudu an ba dixípulu sira; dixípulu sira rekoñese Nia nu’udar “Na’i” no “adora Nia”. Deskreve tiha adorasaun, Mateus hatutan espresaun ida ne’ebé balun tradús ba “sira balun laran rua-rua” no seluk fali tradús ba “sira ne’ebé laran rua-rua”. Iha kazu dahuluk, espresaun ne’e signifika katak fiar la’ós serteza científika ida no la ezklui dúvida eh laran rua-rua; iha kazu daruak, espresaun ne’e hatudu ba laran rua-rua ne’ebé dixípulu sira nafatin iha – hatudu iha momentu oioin, iha sira-nia dalan ba Jerusalém – no iha ne’e la iha ona sentidu atu duvida tan.

Depoizde dixípulu sira nia adorasaun, tuirmai manifestasaun Jezús nia mistériu, ne’ebé reflete fiar husi komunidade Mateus nian: Jezús mak “Kyrios”, ne’ebé soi kbiit tomak iha mundu no istória; Jezús mak “mestre”, ne’ebé ninia hanorin sai nafatin referénsia ba dixípulu sira; Jezús mak “Maromak-ho ita”, ne’ebé akompaña, ain-hakat hotu, dixípulu sira nia dalan iha istória.

Iha parte daruak (vers. 19-20), Mateus deskreve dixípulu sira nia mandatu misaun nian iha mundu. Jezús nia Kreda mak, esencialmente komunidade misionária ida, no nia misaun mak fó sasin iha mundu proposta salvasaun no libertasaun nian ne’ebé Jezús lori ba ema sira no husik iha dixípulu sira nia liman no fuan. Nota dahuluk enviu no mandatu Jezús fó ba dixípulu sira mak universalidade misaun nian: “nasau hotu”

Nota daruak haktuir faze rua inisiausaun sarani nian, ne’ebé halo iha komunidade Mateus nian: hanorin no batizmu. Hahú ho katekeze, ho konteúdo sira kona-ba Jezús nia liafuan no jestu sira. Bainhira dixípulus sira hatene ona kona-ba Jezús nia proposta, mai batizmu – ne’ebé tau karimbu ba vinkulasaun íntima dixípulu nian ho Aman, Oan no Espíritu Santo.

Nota ikus: Jezús sei horik nafatin ho dixípulu sira, “to’o tempu nia rohan”. Afirmasaun ne’e esprime konvikasaun – ne’ebé sarani sira komunidade Mateus nian iha – katak Jezús moris-hi’as horik nafatin ho nia Kreda, akompaña komunidade dixípulu sira-nian iha sira nia marxa iha istória, hodi tulun sira manán krize no difikuldade dalan nian.